

# MEESTERVERVALSERS BEGELEIDERSINFORMATIE WORKSHOP

Cultuurtraject

2e leerjaar VO/ SKVR / Beeldende kunst/ Mode & Design



# inhoud

1.	Algemeen	3
	1.1 KORTE PROJECTOMSCHRIJVING	3
	1.2 HUISREGELS MUSEUM BOLJMANS VAN BEUNINGEN	4
2.	Introductie vervalsen	5
	2.1 INLEIDING	6
	2.2 AAN DE SLAG	8
	2.3 OPRUIMEN	10
	2.4 NABESPREKEN SCHILDERWERKEN	11
3.	Rondleiding	11
4.	Afronding	11
5.	Achtergrondinformatie thema vervalsen	13
6.	Aandachtspunten	15

# 1. Algemeen

## 1.1 KORTE PROJECTOMSCHRIJVING

Bij het vervalsen van een schilderij komt meer kijken dan je misschien op het eerste gezicht zou denken. Zo waarschuwt Nederlands beroemde meestersvervalser Geert Jan Jansen; 'Lastig zijn vooral die kunstenaars waarvan bezoekers zeggen " Dat kan mijn zoontje van vijf ook!".

In het project zullen de leerlingen, met behulp van slechts enkel een reproductie en hun scherpe waarneming, trachten grote meesters te vervalsen. Ze zullen aan hun klasgenootjes kunnen uitleggen welke stappen ze hierbij ondernomen hebben. In 'Meestersvervalsers' gaan leerlingen op zoek naar de techniek van de meester.

Daarmee zijn de leerlingen in feite bezig met leren schilderen zoals dat tot ver in de 19e eeuw gebruikelijk was voor leerling kunstschilders. De eerste stap was erg goed kijken en leren van de meester en een kunstwerk namaken. De volgende stap bestond uit het nadoen van de stijl van een kunstenaar en leidde tot het ontstaan van een nieuw kunstwerk. Het hoogste doel was dat men het voorbeeld overtrof. Dat laatste kunnen de leerlingen op school proberen te doen.

De techniek die de schilders gebruikten hangt nauw samen met wat ze in hun schilderij wilden laten zien. Daarin stonden ze niet alleen, ze waren onderdeel van een tijd en een stroming. Het bekijken van de echte werken op zaal geeft dan ook de gelegenheid de gebruikte techniek te plaatsen binnen de context van de hele kunstgeschiedenis.

Behalve de werken die de leerlingen nagemaakt hebben worden daarom in de verschillende zalen ook andere schilderijen besproken uit het surrealisme, impressionisme, expressionisme en de abstracte kunst.

### Tijdschema Meestersvervalsers

Tijdschema	Activiteit
09.45 / 12.45	Aanvang
10.00 / 13.00	Start workshop meestersvervalsers
11.00 / 14.00	Rondleiding
11:50 / 14.50	Afsluiting
12.00 / 15.00	Einde

In de workshop kunnen de volgende stijlen en kunstenaars worden gebruikt:

Surrealisme (Magritte)

Realisme (Richter)

CoBrA (Appel)

Expressionisme (Van Dongen, Kandinsky)

Kubisme (Picasso)

Impressionisme (Monet)

Postimpressionisme (Van Gogh)

Abstracte Kunst / De Stijl (Mondriaan)

Voor meer informatie over de kunstwerken, zie bijlage 'meestersvervalsers kunstwerken 17-18'

## 1.2 HUISREGELS MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN

- Bij aankomst in het museum dien je je rondleiderspas te activeren. Dat kan bij de balie van de meldkamer (voor het activeerlampje houden tot het lampje groen brandt). De ingang van de meldkamer bevindt zich gelijk links als je het binnenplein betreedt. Draag het pasje goed zichtbaar op je kleding. Met je pas heb je vervolgens ook toegang tot de kantine op de 1e verdieping waar je gratis koffie/thee uit de automaat kunt drinken. Ook kun je terecht in de espressobar of het restaurant: op vertoon van je rondleiderspasje krijg je korting. (ook in museumwinkel)
- Je kunt je eigen jas/tas in een kluisje kwijt in het entreegebied. Je moet er een euromunt indoen. Deze krijg je na afloop terug. Je mag je jas en ook takelen met de Wieki Somers kapstok. (tas mag je niet takelen).
- De scholen betalen de SKVR voor hun bezoek en hoeven dus bij de kassa niets af te rekenen. Ze dienen zich echter wel te melden bij de kassa voor een (gratis) entreebewijs. Zonder dit bewijs komen ze niet langs de beveiliging.
- Bij de informatiebalie liggen sleutels voor garderobekooien (in het entreegebied) en een registratieformulier welke kooi in gebruik is door welke groep. Zorg ervoor dat je klaar staat met een sleutel voor je groep en vul het registratieformulier in. Schrijf op wanneer de groep weg is zodat ze aan de balie ook kunnen zien welke kooien wel/niet in gebruik zijn. Neem per klas 1 kooi in beslag. Hierin moeten de jassen en de tassen. De kooi gaat op slot dus de leerlingen hoeven niet bang te zijn dat iets gestolen wordt. Heel kleine tasjes mogen wel naar binnen (bij de beveiliging in het entreegebied staat een pasbak: tasjes die daar in passen mogen mee naar binnen, andere niet).
- In het museum werken in totaal zo'n 25 andere freelance rondleiders. Het kan zijn dat zij op het moment dat je met je groep bezig bent, ook in het museum een programma verzorgen. Houd rekening met elkaar en wees flexibel. Mogelijk kun je van te voren de route met de andere rondleiders afstemmen.
- Ook in de Kunst Studio vinden regelmatig andere programma's plaats. Zorg ervoor dat je na je workshop alles weer netjes achter laat. Laat de leerlingen ook helpen met opruimen. (houd er rekening mee dat een workshop vlak voor en vlak na de jouwe plaats moet kunnen vinden, zorg er dus voor dat het werkbaar is voor je opvolgende collega).
- In de Kunst Studio kun je de kwasten uitspoelen in de wascel.
- Behalve workshopruimte is de Kunst Studio ook onderdeel van het museum. Bezoekers mogen er altijd in en uit lopen en het is de bedoeling dat het er ook altijd presentabel uitziet. Let dus goed op dat de leerlingen niet te wild met verf in de weer gaan. Mocht er op de vloer met verf gemorst worden neem het dan zo snel mogelijk af met een vochtig doekje.
- Voor op de workshop tafels in de Kunst Studio zijn er workshoptafelkleden. Deze moeten tijdens de workshop op de tafels liggen. Na afloop moeten de zeilen afgenomen worden met een vochtig doekje (aanwezig in wascel) en opgevouwen teruggelegd in de kast.

# 2. Introductie vervalsen

## Totaal 60 minuten, In de Kunst Studio

De workshop draait om kijken en schildertechnieken. Het vervalsen is de teaser, de aanleiding waar vanuit gewerkt wordt.

De beloning is een vaak verassend sterk schilderwerk dat groepjes leerlingen zelf maken.

### 1. Binnenkomst en introductie

Als de leerlingen in de workshopruimte zitten worden zij welkom geheten en stellen de museumdocenten zich voor.

Wie kent Boijmans van Beuningen? Wie is hier eerder geweest? Wat is hier zoal te zien (denk je)? Gezamenlijk start je een inleiding over wat de leerlingen vandaag gaan doen en wat de regels in het museum zijn. Betrek de leerlingen bij je verhaal door hen te vragen of ze al kennis hebben over de inhoud van het museumbezoek.

### 2. Introductie/ Uitleg:

Interactief gesprek over vervalsen

Je start je verhaal vanuit de belevingswereld van de jongeren. Het onderwerp is vervalsen: Waar denk je aan als je het woord 'vervalsen' hoort? Vraag welke soort vervalsingen ze zelf kunnen opnoemen. (denk ook bijvoorbeeld aan vervalsingen van luxe goederen, als Prada schoenen, Uggs, Gucci tassen, luxe crèmes, dure mobieltjes en andere elektronica, maar ook etenswaren, dvd's en...kunst).

In de kunststudio is voorbeeldmateriaal aanwezig van Vermeer en Han van Meegeren (1898-1947), hierover vertel je iets tijdens de inleiding (zie de informatie over Han van Meegeren).

- Wat zijn nou dingen die van belang zijn bij een goeie vervalsing?
- Waar letten de mensen meestal op denk je?

Vanuit dit gesprek maak je een bruggetje naar een reproductie-voorbeeld van een kunstwerk, eentje welke ze zouden kunnen gaan vervalsen of waarvan de leerlingen een vervalsing zouden kunnen maken 'in-de-stijl-van'. Het doel hiervan is dat de leerlingen kennis uitwisselen. Veel leerlingen, maar ook volwassenen, denken dat ze hetzelfde zien als ze naar een kunstwerk kijken. Maar dat is helemaal niet zo. Dit kun je aantonen aan de hand van een kringgesprek over de gekozen reproductie.

Verder kun je kort ingaan op het verschil tussen een kopie-vervalsing maken en een vervalsing maken in-de-stijl-van. Bij een kopie let het veel nauwer dat er gelijkheid is in detail en compositie, terwijl bij een vervalsing in-de-stijl-van de specifieke aanpak en inhoud van de kunstenaar die vervalst wordt, herkenbaar aanwezig moet zijn (denk aan de 'Emmaüsgangers').

*Maak je introductie echter niet te lang, het is de bedoeling dat ze in de stemming komen en zoveel mogelijk tijd over houden om tot een voor hun bevredigend resultaat te komen met schilderen!*

## 2.1 INLEIDING 5 MINUTEN

Onderstaande tekst is een voorbeeld tekst. Iedere docent moet natuurlijk zo veel mogelijk zijn eigen draai aan de inleiding geven. Kerngedachte is: door de leerlingen letterlijk even op het verkeerde been te zetten, ze te interesseren voor het onderwerp. Spelenderwijs zijn ze dan al bezig met het 'analyseren' van schilderijen. De kunst is om de leerlingen zelf het verhaal te laten vertellen.

*“Vraag (retorisch): Wat gaan we hier in het museum precies doen? We gaan iets zeer eigenaardigs doen, zeker binnen de muren van dit museum. Iets, waarvan je zou kunnen zeggen dat het in feite nogal 'strafbaar' is. We gaan ons namelijk bezig houden met het vervalsen van schilderijen.*

*Vraag: Wat maakt het vervalsen van schilderijen zo interessant? Antwoorden (leerlingen): je kan laten zien dat je vak als kunstschilder verstaat, je kan het als studie zien etc. En natuurlijk: je kan er rijk mee worden! Inderdaad, het vervalsen, van wat dan ook, merkkleding, haute-couture tassen, zonnebrillen, maar dus ook het vervalsen van kunst doet men meestal om er financieel beter van te worden.*

*Even terug naar de schilderijen: Ik heb hier een schilderij van een beroemde Nederlandse schilder: Johannes Vermeer. Toon reproductie van 'Het Melkmeisje'.*



*Leerlingen kijken, reageren. Toon reproductie van 'Het Meisje Met De Parel'*

*Nog een Vermeer! Vraag: Waar herken je zo'n Vermeer aan? Wat zijn de 'stijlkenmerken'? Antwoorden (leerlingen); lichtval, sterke licht/donker werking, kleurpalet: bij beide schilderijen overwegend geel-blauw, etc.*

*Toon reproductie van 'Emmaüsgangers'*



*Nu heeft het Boijmans Museum ook een eigen Vermeer, in 1937 aangekocht voor het destijds gigantische bedrag van 540.000 Hollandse guldens. Aangekocht bij de bekende Nederlandse kunsthandel Van Meegeren. Het schilderij heet: 'Emmaüsgangers', overduidelijk een Vermeer. Vraag: Waar zien we dat aan? Antwoorden (leerlingen): lichtval, sterke licht/donker werking, kleurpalet overwegend geel-blauw, etc. Allemaal juiste antwoorden, er is alleen een klein probleem: De heer Van Meegeren heeft het zelf geschilderd! Volgt in het kort het spannende relaas van Han van Meegeren, met hebbelijke museumdirecteuren, domme deskundigen, slechte nazi's, landverraders, rechtszaken en uitleg over de hele trukendoos van meestervervalser Han van Meegeren.*

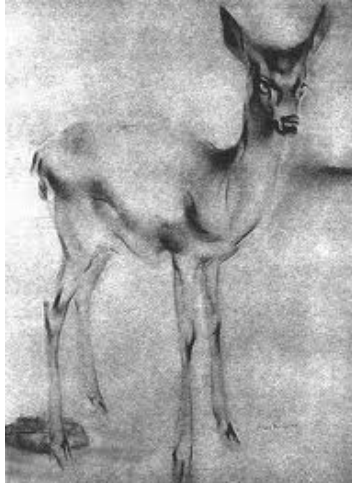
## Han van Meegeren

Meng wat kunsthars met etherische olie en gooi daar wat natuurlijke pigmenten bij. Kladder je werk op een doek en verhit dat vier uurtjes op 120 graden Celsius. Vernis het doek en rol het half strak om een stok zodat er barsten (craquelures) in de verf ontstaan. Vul die craquelures op met Oost-Indische inkt. Eventjes netjes oppoetsen met een vernislaag, krabbel eronder en je hebt een echt zeventiende-eeuws schilderij gemaakt. Moeilijk? Nee hoor. Maar je moet er maar opkomen. Dat doet schilder en meestervervalser Han van Meegeren (1898-1947), naast Geert Jan Jansen een van de beruchtste kunstvervalsers die ons land ooit heeft gekend. De jonge Van Meegeren begint in 1923 met het ontwikkelen van zijn methode. Echt perfectionistisch is hij nog niet: verfstoffen die in de zeventiende eeuw nog niet bestonden, lijm die niet klopte: slechts een paar van de fouten die de jonge schilder maakte.

Na 1923 duurt het nog bijna tien jaar voordat de schilder, boos op constant zeurende critici, meer werk gaat vervalsen. Zijn bekendste en beste vervalsing maakt hij in 1936: De Emmaüsgangers van Vermeer (1632-1675) krijgt er een tweelingbroertje bij. Het schilderij is zo goed gelukt dat het alle kunstexperts om de tuin leidt en in 1938 zelfs als 'echt' werk tentoongesteld wordt.

Van Meegeren verdient goud geld met zijn vervalsingen. In 1943 verkoopt hij een schilderij voor een slordige 1.650.000 gulden aan de Reichsmarschall Hermann Goring, de rechterhand van Adolf Hitler. Na de oorlog wordt het schilderij teruggevonden in de kunstcollectie van Goring en krijgt Van Meegeren een aanklacht wegens collaboratie aan zijn broek. Van Meegeren geeft zijn bedrog echter toe en wordt veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf. Voordat hij zijn straf kan uitzitten overlijdt hij.

Toon reproductie van 'Hertje' (in lijst)



Een heel bekend werk van Van Meegeren onder zijn eigen naam was (en is nog steeds) in veel Nederlandse huiskamers terug te vinden. Deze tekening van een hertje op de domeinen van prinses Juliana, werd zeer toepasselijk 'Het hertje' genaamd. De afbeelding symboliseert duidelijk de hoop. Een koperdiepdruk uit 1921. Ook een variant daarvan, het Hertje met jong, komt veel voor.

*Gezamenlijke conclusie: Een goede vervalsing laat zich niet eenvoudig herkennen.*

*Vraag: Waarom wordt er opvallend weinig aangifte gedaan van vervalste kunst?*

*Antwoorden (leerlingen): schaamte, geldbelangen: toegeven dat iets een vervalsing is maakt dat het kunstwerk niets meer waard is, etc.*

*Filosofische eindconclusie: Hoeveel vervalsingen zouden er te vinden zijn in de musea op de wereld?*

*Misschien wel veel meer dan we denken. Wat is nog echt en wat is vals?*



<http://robscholtemuseum.nl/han-van-meegeren-hertje/han-van-meegeren-hertje/>



## 2.2 AAN DE SLAG 45 MINUTEN

*Door naar het schilderen.*

*Een echte vervalsing maak je natuurlijk niet in een uurtje. Maar met een groepje van twee of drie man en een goede taakverdeling kom je een heel eind. Het hoeft geen meesterwerk te zijn.*

*Het gaat er vooral om eens goed te kijken naar een kunstwerk, en dat gaat misschien wel het beste door het zelf te reconstrueren.”*

Korte uitleg materiaal, huisregels rond het schilderen.

- Allemaal een schort om: verf gaat nooit meer uit je kleren.
- Netjes werken: we zijn in een openbare ruimte bovendien moeten we alle rommel zelf opruimen.
- Om verf te verdunnen kunnen natte sponsjes en lapjes gebruikt worden.
- Pakken van verf en andere materialen in overleg met de docent.

De klas wordt opgedeeld in groepjes van 3 of 4. In de workshopruimte begeleidt elke museumdocent deze groepjes naar eigen inzicht.

Elk afzonderlijk groepje gaat samen 1 schilderij van een kunstenaar vervalsen dan wel een imitatie maken in-de-stijl-van.

Om het overzichtelijk te houden is er gekozen voor 6 werken uit de collectie van het Boijmans. Deze zijn in te delen onder de Impressionistische-, Surrealistische- en de Abstracte schilderkunst.

Het kan voorkomen dat groepjes dezelfde afbeelding uitkiezen om te kopiëren, dit betekent dat deze schilderijen bij beide groepen ook in de museumroute zullen worden opgenomen, na de workshop. Overleg in dit geval tijdens de workshop met je collega welke route ieder gaat lopen.

Geef de jongeren mee dat het belangrijk is om alvorens je aan de slag gaat met je groepje, om dus eerst goed te kijken naar het schilderij..

- Wat zie je eigenlijk?

Laat de leerlingen eerst samen het schilderij analyseren, zoals daarvoor kort klassikaal is gedaan met de museumdocenten aan de hand van de reproductie.

Herhaal dat ze moeten denken aan dingen als:

- Hoe heeft de kunstenaar geschilderd? Zijn de verfstreken snel? dik? dun? precies? of juist losjes? of allebei afgewisseld? want dat kan ook..
- Wat voor een kleuren heeft de kunstenaar gebruikt? felle kleuren of veel verschillende mengkleuren?
- Welke vormen zie je? Welke vormen vallen op en springen het meest in het oog? Enz.

### Maken van de meestervervalsing



### Kopiëren:

Als de jongeren klaar zijn met het bespreken van het schilderij dat ze gaan kopiëren, kan het voorkomen dat ze de museumdocent benaderen om hun stappenplan voor te leggen. Dit mag in samenspraak iets aangepast worden natuurlijk, maar de jongeren gaan voornamelijk zelfstandig aan de slag met het kopiëren van hun schilderij. Vergeet de schorten niet!

Vraag of ze hebben nagedacht over een rolverdeling, help hierbij als het nodig is.

Als er een schets wordt opgezet met potlood, kunnen anderen ondertussen allerlei bakjes met kleuren aanmaken die in het schilderij voorkomen, beginnend met de lichtste kleuren. Het mengen van verf gebeurt aan de tafel. Bordjes met verf worden door de museumdocent uitgedeeld. Het is niet de bedoeling dat leerlingen zelfstandig verf pakken.

### Belangrijke tips:

- Denk eraan om van licht naar donker te werken.
- Om verf te verdunnen kunnen natte sponsjes en lapjes gebruikt worden om een verdund effect te bereiken. Let op druppelen op de grond!
- Vergeet niet de signatuur van de kunstenaar op de juiste plek!



## 2.3 OPRUIMEN

5 MINUTEN

**Let op!** voorzie elk werk van een naamsticker

## 2.4 NABESPREKEN SCHILDERWERKEN

5 MINUTEN

- Waarom heb jullie dit werk gekozen?
- Wat vind je mooi aan dit werk?
- Wat ging er goed bij het vervalsen?
- Wat vond je lastig bij het naschilderen?
- Welk werk is de beste vervalsing?

Geef de leerlingen zelf ook terug wat jij als begeleider gehoord en gezien hebt tijdens het werk (uitspraken, oplossingen, verdelingen)

De mooiste vervalsingen krijgen een plaats in de KunstStudio! Van ... tot ... (geef aan wanneer) zal een selectie van de vervalsingen te zien zijn aan de wand. Na afloop worden de werken door jullie voorzien van een naamwikkeltje. Zo blijven de werken bij elkaar. Laat de ruimte netjes achter en stop alles in de desbetreffende dozen!

## DE GROEP IN TWEEËN

5 MINUTEN

De groep wordt in tweeën gedeeld voor de rondleiding. Laat dit door de leerkracht doen, die weet wie bij wie kan.

## RONDLEIDING

45 MINUTEN

Totaal 45 minuten, docenten met eigen helft van de klas

De techniek die de schilders gebruikten hangt nauw samen met wat ze in hun schilderij wilden laten zien. Daarin stonden ze niet alleen, ze waren onderdeel van een tijd en een stroming. Het bekijken van de echte werken op zaal geeft dan ook de gelegenheid de gebruikte techniek te plaatsen binnen de context van de hele kunstgeschiedenis.

Behalve de werken die de leerlingen nagemaakt hebben worden daarom in de verschillende zalen ook andere schilderijen besproken uit het Surrealisme, Impressionisme, Expressionisme en de abstracte kunst. Zie ook achtergrondinformatie bij de schilderijen. Natuurlijk is de inspiratie voor dit project, de vervalsing van Han van Meegeren in de stijl van Vermeer, vast onderdeel van de rondleiding.



**Leerling gesprek :** De museumdocent begint op zaal met de ervaringen van de leerlingen die het werk van deze kunstenaar hebben vervalst. Refereer aan wat de leerlingen hebben gedaan en ervaren. Vragen stellen staat bij elk schilderij voorop. Vragen bij het schilderij: Hoe hebben jullie het gemaakt? / Waarmee ben je begonnen? / Wat vond je moeilijk? / Wat vond je makkelijk? / Wat vond je raar? / Waarom heeft hij geschilderd denk je? / Hoe is hij op het idee gekomen?

**Kennisoverdracht :** Wie is de kunstenaar? Wat voor een beeld hebben de leerlingen van de kunstenaar? Wat weten ze zelf al? Laat het portret van de kunstenaar zien. En laat de leerlingen reageren. Naar eigen inzicht kan de museumdocent iets vertellen over de achtergrond, het werk en /of de van de kunstenaar. Ga hierbij altijd uit van de vragen die de leerlingen zelf over het werk stellen.

# AFRONDING

10 MINUTEN

## **Totaal 10 minuten.**

Verzamelen en naar de Kunst Studio

Afsluiting, jassen tassen, afscheid. Controleer van tevoren welke ruimte daarvoor beschikbaar is.

## **Resultaat:**

Na afloop blijven de meestervervalsingen in Museum Boijmans Van Beuningen. Er wordt een selectie gemaakt die getoond wordt in de Kunst Studio of op de onderwijswand Beeldende kunst van de SKVR hennekijnstraat .

Na het project ontvangt de school de werken retour.

Deze extra achtergrondinformatie over het thema 'vervalsen' kun je naar eigen inzicht gebruiken.

Kunst is een statussymbool. Wie een echte Da Vinci, Vermeer, Chagall of van Gogh in bezit heeft, is iemand. Maar hoe weet je of een werk al die miljoenen wel waard is?

De handleiding: zó herken ik een vals kunstwerk bestaat niet. Wie een vals schilderij wil herkennen moet van goeden huize komen, je moet een expert zijn, alles weten van een schilder en een bepaalde periode. Gezond verstand is ook erg belangrijk. Vincent van Gogh zou in zijn tijd bijvoorbeeld geen auto's hebben geschilderd, want toen reed men nog met paard en wagen. Bij twijfel trek je een belangrijk wapen in dit wereldje tevoorschijn; de blauwe lamp. Eigenlijk een gewone UV-lamp waarmee ze in de winkel ook je eurobriefjes controleren op echtheid. Hiermee kun je kijken hoe oud de verf is. Als een schilderij 50 jaar oud is en er is 5 jaar geleden iets bij geschilderd, dan zie je dat verschil met deze lamp. Oude verf slaat licht uit en recente verf donker.

Dieper dan het rondzwaaien met de blauwe lamp, gaat het onderzoeken van de verfkwaliteit. Een beetje vervalsers snapt wel dat je geen zeventiende eeuws doek namaakt met verf die pas in de twintigste eeuw is uitgevonden. Dat hebben experts gelijk door. Maar het is niet alleen van belang om naar de stoffen van de verf te kijken, ook de kwaliteit van de verf is belangrijk. Veel kunstenaars gebruikten niet de hoogste kwaliteit verf. Ze waren soms in interessante periodes straatarm en hun werk werd pas na hun dood veel geld waard. Doordat goedkope verfen gebruikt zijn, zijn veel van dat soort werken nu in kwetsbare staat. Mondriaan bijvoorbeeld, maar ook de Cobra-schilders, waren arm. Die hadden zelfs nauwelijks te eten en waren blij als ze ergens een pot verf konden krijgen.

Minstens zo belangrijk als de voorkant van een schilderij is de achterkant. Net als bij het vervalsen van een bankbiljet moet je jezelf bij een schilderij op beide zijden storten. Want ook al worden er in een ruimte geen zware sigaren gerookt, de achterkant van een werk gaat toch verkleuren. Hout en linnen veranderen van tint; hoe ouder ze worden, hoe donkerder de kleur. Plak maar eens een plakbandje op je houten tafeltje en trek het er over 20 jaar af. Het verschil zie je meteen.

Zo zijn er ook tips om een doek er ouder uit te laten zien. Als je bijvoorbeeld iets in de zon zet, dan verbleekt het. De zon versnelt het verouderingsproces. Je kunt ook je verven mengen zodat ze er niet meer zo helder en fris uitzien. Je kunt ook verfsoorten gebruiken die eerder gaan nadonkeren of craqueleren. Om craquelures te krijgen kun je iets ook een paar weken onder je deurmat leggen, zoals Geert Jan Jansen dat deed, of ermee over de rand van een tafel wrijven. Een klein puntje schoensmeer door de vernis roeren, dan gaat alles er een beetje geler uitzien.

In de kunstwereld wordt een hoop vervalst werk als echt verkocht. Hoeveel precies weet niemand. Heel veel wordt niet onderzocht in de kunsthandel, niemand wil daar geld aan uitgeven. Bovendien krijgen de kunstexperts in Frankrijk bijvoorbeeld een percentage van koopsom van werken die ze controleren bij de veiling. Waarom zou je dan nog zeggen dat een werk nep is?

Schilderijen moeten origineel zijn. De eerste die dat vermoedelijk riep was Leonardo da Vinci (1452-1519). Voor die tijd werden bekende werken gewoon schamteloos nagemaakt. Dat principe gaat ver terug; tweeduizend jaar geleden kopieerden de Romeinen al beelden van de Grieken. Een echt probleem maakten die er niet van. Kunst was in die tijd vooral bedoeld om de goden te eren. Hoe meer kunst over de goden, hoe beter. Bijna 1500 jaar later was er al veel veranderd, maar nog steeds was een kunstwerk niet exclusief. Bekende werken naschilderen behoorde zelfs tot de opleiding van een schilder. Leerlingen kopieerden werk van hun meester. De meesters verkochten die schilderijen weer als hun eigen werk. Zo betaalden de leerlingen hun opleiding in natura. Pas tijdens de Renaissance werd kopiëren taboe. Om hun werk te identificeren, krabbelde schilders steeds vaker hun naam eronder.

In Azië heb je veel bedrijfjes die tegen een zeer lage prijs vervalste reproducties aanbieden van meesterwerken uit de kunstgeschiedenis. De kunstenaars die deze schilderijen vervaardigen doen dit tegen een zeer lage commissie, en internet voorziet deze bedrijfjes van een groot wereldwijde markt.

Veel leerlingen, maar ook volwassenen, denken dat ze hetzelfde zien als ze naar een kunstwerk kijken. Maar dat is helemaal niet zo. De Franse schilder Denis zei in 1890: 'Bedenk dat een schilderij -voordat het een strijdros, een naakte vrouw, of een ander verhaal voorstelt- in wezen een plat vlak is, bedekt met kleuren die op een bepaalde manier geordend zijn'. Een voorbeeld uit het dagelijks leven is: een glaasje bier zien als een cilindertje, voor  $\frac{3}{4}$  goudgeel en voor  $\frac{1}{4}$  wit...

Dus een schilderij is een vlak waarop op een bepaalde manier vormen en kleuren zijn neergezet. Het lijkt simpel geformuleerd, maar het helpt om een drempel weg te nemen. Met dit gegeven en een reproductie kunnen de leerlingen beginnen met kijken, zien en kopiëren!

Presentatie Lyriches Kandinsky hennekijnstraat SKVR



Presentatie Vinger op de wang Van Dongen kunststudio Boijmans



# Aandachtspunten

## Algemeen:

- Vasthouden aan de gegeven tijden voor de workshop en rondleiding (ivm andere activiteiten in kunstlab)
- Tijdsdruk niet uitstralen naar de scholen/leerlingen
- Rust in uitleg en in vraaggerek met de leerlingen
- Goede uitleg, zodat ze iets leren

## praktijk onderwijs:

- Geduld en rust uitstralen!

## Workshop:

- Eigen initiatief wordt gewaardeerd
- Zelf kleuren mengen stimuleren
- Geef de leerlingen per stap aan hoeveel tijd ze nog hebben (nog 5 minuten dan...afmaken, opruimen etc)
- Maak van de korte tijd een spel element (positieve aanpak)
- Bewust inzetten op de samenwerking
- Verzamel pot van de rest verf maken, als achtergrond van sommige schilderijen.
- Natte cel opruimen

## Rondleiding

- Niet frontaal “doceren” maar focus op de ervaring om in een museum te zijn.
- Groep laat fysiek zien wat ze interessant vinden, daar mag je op in gaan
- Benadruk dat het hier om echt/origineel werk gaat (i.t.t. tot de plaatjes in de workshop)
- Tast de groepsdynamiek af (concentratieniveau) moet je een interactieve opdracht inzetten?
- Inhoud aanpassen aan het niveau

## Colofon

Begeleidershandleiding workshop Meestervervalsers

### **SKVR**

Contact: Liesbeth Slats / Afdeling Beeldende kunst, Mode & Design

Aert van Nesstraat 45 / 3012 CA Rotterdam /

Postbus 23260 / 3001 KG Rotterdam / T: 010 - 436 13 36

[l.slats@skvr.nl](mailto:l.slats@skvr.nl)

### **Museum Boijmans van Beuningen**

Contact: Kachiri van Zwam

© Copyright SKVR/Beeldende kunst, Mode & Design  
september 2017

